

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Кроль Ірини Миколаївни «Культурна спадщина олімпійського руху в системі олімпійської освіти», представлену в спеціалізовану вчену раду Д 26.829.01 Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Актуальність дисертаційної роботи. В теперішній час все більшого значення набуває олімпійська освіта. Це не випадково, оскільки ідеї олімпізму виходять далеко за рамки суто фізичного вдосконалення, вони передбачають різнобічний розвиток людини. Передові люди свого часу поєднували в собі різні сторони розвитку, відрізнялися як високим інтелектом, так і здатністю до мистецтв і високого рівню володіння своїм тілом. Соціальні основи цього явища закладені ще в Стародавній Греції, за часів перших Олімпіад. Ідея інтеграції спорту з мистецтвом зародилася в Стародавній Греції. Дані положення детально проаналізовані в роботах В.І. Столярова. Автор наводить цитати і вислови древніх філософів, сучасних дослідників, засновників олімпізму для ілюстрації цієї точки зору. Так, Платон вважав головними здібностями людини – музичні (для розвитку мудрості) і спортивні (для розвитку тіла), причому ці здібності повинні бути гармонійно розвинені: «Оскільки є два таких елемента в людині (тіло і розум), то хотілося б сказати, що бог дав людям дві можливості: музику і гімнастику, для темпераменту і для прихильності до мудрості ... щоб вони гармоніювали один з одним, і необхідно кожен з них підтягувати і відпускати, поки вони не будуть звучати в згоді один з одним, як і потрібно».

Спорт – це не тільки краса тіла, але і краса рухів, якими можна милуватися і насолоджуватися як творами мистецтва. Спорт – це також прояв особливого виду інтелекту, рухового інтелекту, який відіграв велику роль у формуванні і виживання людства як виду, і який дав основу розвитку всіх

інших видів інтелекту. А краса – це, перш за все, біологічна доцільність, найбільш енергетично раціональна організація рухів і форми існування, суб'єктивне відображення раціональності, економічності, узгодженості і гармонійності дій. Ідеально відточена техніка, якою володіє спортсмен, обумовлює найбільш раціональне, економічне рух, яке сприймається як найбільш красиве. Саме в цьому аспекті спорт стикається з мистецтвом, і тому спортивне вдосконалення розвиває також сприйняття краси в будь-яких її проявах.

Концепція єдності спорту, науки і мистецтва, яка ілюструє органічну єдність трьох аспектів, при якому розвиток людини виходить на якісно новий рівень, що характеризується можливістю цілісного прояви людських здібностей. Застосування міжпредметних зв'язків в олімпійській освіті як практичної реалізації єдності науки, мистецтва і спорту є перспективним і актуальним напрямком теорії і практики спорту.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Кроль Ірини Миколаївни «Культурна спадщина олімпійського руху в системі олімпійської освіти» відповідає вимогам сучасного суспільства, є актуальною і своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень і розробок, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету МОН України на 2017–2019 рр. «Реалізація національної ідеї становлення громадянина-патріота України через ціннісний потенціал олімпізму» (№ державної реєстрації 0117U002384). Роль автора як співвиконавця теми полягала в обґрунтуванні ролі культурної спадщини олімпійського руху в системі олімпійської освіти в рамках освітньої діяльності школярів для підвищення їхнього загальнокультурного рівня.

Наукова новизна. Дисертаційна робота представляється новою у світлі пропозиції обґрунтування застосування міжпредметних зв'язків в олімпійській освіті. Оскільки освіта починається з дитинства, найважливішу

роль грає комплексний підхід до збагачення знань школярів з культурної спадщини олімпізму. До таких положень належать систематизація творів мистецтв, пов'язаних з історією олімпійського руху, відповідно до змісту тематичного планування предметів гуманітарного циклу (історія, географія, зарубіжна література, фізична культура, інтегрований курс «Мистецтво») для учнів 8-х класів закладів загальної середньої освіти України.

В роботі також розроблено практичні рекомендації щодо інтеграції надбань культурної спадщини олімпійського руху у процес викладання навчальних предметів у учнів 8-х класів закладів загальної середньої освіти України та підтверджено позитивний вплив творів різних видів мистецтва, пов'язаних із культурною спадщиною олімпійського руху, на підвищення загальнокультурного рівня школярів 8-х класів у процесі реалізації олімпійської освіти в закладах загальної середньої освіти; Таким чином, представлена автором робота відповідає сучасним методологічним вимогам до фундаментальних наукових досліджень, у тому числі – до наукових досліджень у спорті. Розроблені автором рекомендації визначають новизну, достовірність, науковість роботи.

У зв'язку з цим можна зробити висновок, що наукова новизна роботи І.М. Кроль не викликає сумнівів, охоплює найбільш проблемні аспекти сучасної спортивної науки, освіти і містить ряд положень, які є новими для методологічних, теоретичних і експериментальних положень теорії і методики олімпійського спорту.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані дані узагальнено в розроблені практичні рекомендації, що сприяє інтеграції надбань культурної спадщини олімпійського руху у навчальному процесі студентів і магістрантів закладів фізичної культури і спорту в рамках дисциплін «Олімпійська освіта»; у діяльності національних олімпійських академій; у процес викладання навчальних предметів у учнів 8-х класів можуть бути рекомендовані для застосування в процесі реалізації

олімпійської освіти в системі роботи закладів загальної середньої освіти; в системі неперервної педагогічної освіти.

Результати дослідження надають можливість підвищити ефективність навчання, виховання і розвитку особистості учня відповідно до вимог, що стоять перед сучасною українською освітою; осмислити школярами значення цінностей світової та олімпійської культури для особистісного зростання та вдосконалення.

Дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. У ній вирішена важлива проблема сучасної теорії та методики олімпійського спорту – розробка та застосування культурної спадщини олімпізму в сучасній шкільній освіті на основі розробці міжпредметних зв'язків з даного напрямку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані в дисертації, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь достовірності отриманих результатів забезпечується тривалістю і кількістю експериментальних досліджень, використанням в роботі сучасних методів, які відповідають вимогам наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті та завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу, коректністю статистичної обробки даних із застосуванням сучасних комп'ютерних програм.

У констатуючому експерименті брали участь 316 учнів, серед яких 164 дівчини та 152 хлопця із 8-х (138 учнів), 9-х (133 учня), 10-х (45 учнів) класів та 148 вчителів з яких 123 жінки та 25 чоловіків закладів загальної середньої освіти Вінницької, Волинської, Київської, Полтавської, Чернівецької областей, м. Києва.

У процесі творчо-перетворюючого етапу дослідження брали участь 172 учня 8-х класів, з яких 87 учнів основної групи (ЗЗСО № 78 – 32 учня, м. Київ; ліцей № 1 – 27 учнів, м. Сторожинець Чернівецької обл.; гімназія – 28 учнів, смт. Варва Чернігівської обл.) та 85 учнів контрольної групи (ЗЗСО № 306 – 34 учня, м. Київ; ЗЗСО № 27 – 26 учнів, м. Вінниця; ЗЗСО – 25 учнів, с. Прилісне Волинської обл.).

У дослідженнях використаний великий діапазон теоретичних та педагогічних методів дослідження.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних літературних джерел (284) та додатків (41), містить 21 таблицю та 38 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 275 сторінок.

У вступі обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначені мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, представлені методологія дослідження, рівень наукової новизни і практична значимість роботи, відображено особистий внесок автора, наведено дані про апробацію роботи та впровадження отриманих результатів в практику.

Перший розділ роботи дає підстави стверджувати, що олімпійська освіта пройшла тривалий історичний шлях процесу становлення і розвитку. Її витоки сягають системи виховання Стародавньої Греції. Наукове обґрунтування олімпійської освіти було закладено педагогом, громадським діячем, ініціатором відродження сучасних Олімпійських ігор П'єром де Кубертенем як унікальний засіб виховання й гуманізації освіти молоді. Олімпійська культура як частина загальної культури полягає в цілісності освоєння спортивними вміннями та цілеспрямованим формуванням гуманістичних якостей особистості. Культурна спадщина олімпійського руху, що є невід'ємною складовою надбань світової культури, в системі

олімпійської освіти являє собою дієвий фактор формування олімпійської ментальності сучасного соціуму і, передусім, дітей і молоді.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» надано відомості про методи, контингент учасників експерименту, етапи вирішення завдань.

У третьому розділі показано, що провідні світові тенденції художньо-естетичної освіти і виховання спрямовані на підвищення ролі та статусу мистецтва в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти як універсального засобу стимулювання творчого потенціалу особистості, підвищення її загальної культури. Формування естетичного ставлення до мистецтва сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, її активності, керуванню у житті законами добра і краси. Питання, пов'язані з історією, сьогоденням та культурною спадщиною олімпійського руху знаходять місце у навчальних програмах предмету «Фізична культура» у незначній кількості національних освітніх систем, переважно пострадянських країн; у навчальних програмах загальноосвітніх навчальних предметів – тільки в якості експериментальних досліджень. Масштабні культурно-освітні олімпійські ініціативи та проекти для навчальних закладів, розроблені та реалізовані організаційними комітетами Олімпійських ігор, є короткочасними і завершують свою життєдіяльність після закінчення Ігор. Система олімпійської освіти, створеної в Україні, користується заслуженим авторитетом і посідає гідне місце у міжнародній спільноті. Проте, незважаючи на численні культурно-освітні проекти НОК України та ОАУ, існує проблема долучення всіх школярів до культурної спадщини олімпійського руху, що можливо лише в умовах шкільної освіти.

У результаті проведення констатуючого експерименту було визначено позитивне ставлення та зацікавленість учасників навчально-виховного процесу (школярів та вчителів) до використання творів мистецтва, пов'язаних з культурною спадщиною олімпійського руху у навчально-виховному процесі школи.

У процесі дослідження виявлено: недостатній рівень обізнаності школярів з олімпійськими цінностями та зв'язком спорту з культурою; недостатній стан сформованості ціннісних орієнтацій школярів; низький рівень відвідування школярами музеїв та мистецьких виставок; недостатнє охоплення школярів заняттями спортом та різними видами мистецтва у позаурочний час.

Для ефективного залучення школярів до культурної спадщини олімпійського руху є необхідність створення навчальної літератури для школярів і розроблення практичних рекомендацій для вчителів щодо використання надбань олімпійської культури під час викладання навчальних предметів.

У четвертому розділі автор приходить до висновку, що насиченість освітнього процесу школярів 8-х класів закладів загальної середньої освіти цінностями світової культури, зокрема творами мистецтв, пов'язаних з історією олімпійського руху, розширює та збагачує світогляд підлітків, спонукає їх до саморозвитку, творчої діяльності, залученню до олімпійського руху та його цінностей, сприяє зростанню їхнього загальнокультурного розвитку. Наявність творів мистецтва, що розкривають культурну спадщину олімпійського руху, в системі викладання предметів гуманітарного та художньо-естетичного циклу, що входять до навчального плану для 8 класів закладів загальної середньої освіти, сприяє зміцненню міжпредметних зв'язків та реалізації теоретичного, фізкультурно-спортивного, художньо-естетичного, культурологічного, екологічного, краєзнавчого, інформаційного напрямів навчально-виховного та позаурочного процесу закладів освіти.

Використання у процесі дослідження культурної спадщини олімпійського руху в системі роботи закладів загальної середньої освіти доводить збільшення часток школярів основної групи із високим та достатнім рівнями сформованості термінальних ціннісних орієнтацій: «Краса природи і мистецтва», «Пізнання», «Розвиток», «Щастя інших», «Творчість» ($p < 0,05$) та інструментальних ціннісних орієнтацій: «Непримиримість»,

«Тверда воля», «Терпимість», «Широта поглядів» та «Ефективність у справах» ($p < 0,05$).

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлено три групи даних, одержаних у ході дослідження. Підтверджено, що школярі підліткового віку зарубіжних країн та України мають недостатній рівень знань з питань історії олімпійського руху; феномен олімпійської культури являє собою комплекс накопичених людством знань, норм, цінностей, зразків поведінки. Доповнено дані про те, що комплексне застосування безпосередньої та контекстної моделі реалізації олімпійської освіти підвищує ефективність формування гуманістичних цінностей школярів та зростання їхнього загальнокультурного розвитку. Розроблено практичні рекомендації з інтеграції надбань культурної спадщини олімпійського руху в рамках олімпійської освіти у процес викладання навчальних предметів гуманітарного та художньо-естетичного циклу для учнів 8-х класів закладів загальної середньої освіти України; доведено ефективність впровадження практичних рекомендацій з використання надбань культурної спадщини олімпійського руху в процесі освітньої діяльності школярів 8-х класів закладів загальної середньої освіти для зростання їхнього загальнокультурного розвитку та формування ціннісних орієнтацій.

У висновках дисертації викладено основні результати роботи, кількісні та якісні характеристики отриманих результатів з обґрунтуванням їх достовірності.

Викликає інтерес, запропоновані в дисертації, шляхи поліпшення олімпійської освіти шляхом розкриття культурної спадщини олімпізму на різних предметах шкільної програми із застосуванням міжпредметних зв'язків.

Повнота викладу матеріалів дисертації в роботах, які опубліковані автором. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 11 публікаціях, із яких 5 статей у фахових виданнях України, з яких

4 включено до міжнародної наукометричної бази; 3 праці апробаційного характеру, 3 праці які додатково відображають наукові результати дисертації.

В опублікованих роботах і авторефераті досить повно викладено питання розробки шляхів впровадження культурної спадщини олімпізму в шкільну програму. Дисертація та автореферат написані грамотно, лаконічно, науковим стилем. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації та автореферату. Поряд із зазначенням позитивних аспектів дисертації ми змушені зробити наступні зауваження.

1. На наш погляд, недостатньо розкриті аспекти олімпізму з точки зору точних наук. Наприклад, було б доцільним для обґрунтування основної ідеї роботи показати біомеханічні та фізіологічні аспекти, що забезпечать естетичне сприйняття рухів, з точки зору економічної техніки рухів за елементарним біомеханічним аналізом виконання технічних елементів спортсменами світового рівня. Також доцільним було б наведення аналогій естетики рухів спортсменів-олімпійців з прикладами з живої природи при вивченні біології.

2. Робота була б посилена наведенням прикладів зміни поведінки соціально проблемних учнів під впливом інформації щодо культурної спадщини олімпізму. Ці матеріали можна було б представити у додатках.

3. В анотації роботи слід було б навести більш детальний опис методів дослідження та учасників експериментів.

4. В роботі іноді зустрічаються незначні друкарські помилки.

Однак зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи і не знижують наукову і практичну значимість отриманих результатів.

Висновок

Дисертаційна робота Кроль Ірини Миколаївни «Культурна спадщина олімпійського руху в системі олімпійської освіти», яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт, є закінченою науково-дослідницькою працею, відповідає вимогам пунктів 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Доктор наук з фізичного виховання
та спорту, професор
завідувач кафедри олімпійського
і професійного спорту та спортивних ігор
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Ж.Л. Козіна

